

<http://www.diva-portal.org>

This is the published version of a paper published in *Idrottsforum.org/Nordic sport science forum*.

Citation for the original published paper (version of record):

Lundvall, S. (2015)

Antologi som problematiserar maskulinitet och femininitet inom idrott och fritid: recension av Kjønnsmakt i idrett og friluftsliv / Gerd von der Lippe & Hans K. Hognestad (red).

Idrottsforum.org/Nordic sport science forum, (8 maj)

Access to the published version may require subscription.

N.B. When citing this work, cite the original published paper.

Permanent link to this version:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:gih:diva-3820>

Antologi som problematiserar maskulinitet och femininitet inom idrott och fritid

Suzanne Lundvall

Gymnastik- och idrottshögskolan GIH, Stockholm

Antologin *Kjønnsmakt – idrett og friluftsliv* innehåller det där som alltid gör antologier så lockande. Här finns ett övergripande tema: könskraft och föreställningar om maskulinitet och femininitet inom fält(en) idrott och friluftsliv, och spännande avstickare inom detta tema. Antologin, som är en slags vänsskrift, har sitt ursprung i idrottsociologen och idrottshistorikern Gerd von der Lippes 70-årsdag. Födelsedagen gav anledning för Institut for idrett og friluftsfag vid Høgskolen i Telemark att uppmärksamma von der Lippes arbete vid högskolan med ett symposium. Ur detta symposium springer denna antologi.

Det går att se fälten idrott och friluftsliv som två helt skilda fält, vilka har sina egna kamper och strider om positionering. I denna antologi hålls de dock samman av problematiseringen av föreställningar om maskulinitet och femininitet och vilken betydelse dessa föreställningar tilldelas. Även om läsarens egen "tillhörighet" till idrott eller friluftsliv påverkar vilka kapitel som i slutändan kommer att läsas, finns anledning att ta del av vägledningen genom bokens kapitel som ges i inledningskapitlet. Här får läsaren fatt i vad en ny begreppshantering kan medföra, och hur återanvändandet av undanträngda analysbegrepp kan kasta nytt ljus över en empiri. Utforskandet av föreställningar om maskulinitet och femininitet, och de olika villkor som detta medför, är tills viss del bekant, men antologins bidrag innehåller även frågor om nästa steg. De framskrivna perspektiven känns i många fall mycket uppfriskande och forskningsfälten är i behov av dylika grepp. Genom att ta utgångspunkt i specifika praktiker går det att uppmärksamma förändrade föreställningar om maskulinitet och femininitet, givet praktikens sammanhang. Men också kvardröjande föreställningar. De femton bidragen spänner över historiska, filosofiska, samhälls- och idrottsvetenskapliga perspektiv. Kapitlen behandlar den mediala bevakningen av idrott och friluftsliv, kön och identitet i lagidrotter, genus och ledarskap, sexuella trakasserier och ätstörningar inom idrotten, samt genusordning inom idrott och friluftsliv utifrån såväl dåtid som nutid.

För den idrottsintresserade öppnar von der Lippes kapitel upp för nya sätt att betrakta sportjournalistiken. I hennes kapitel får vi följa norsk damhandbolls förbundskapten Marit Breiviks segrar och förluster och hur dessa har rapporterats i media. Von der Lippe redogör för hur den poetiska berättartekniken får fotfäste i medgång, och hur könsmaktsordningen slår till i motgång. Jag kan inte undgå att göra jämförelser med den senaste tidens rubriker i svensk press om den svenska förbundskapten Pia Sundhages så kallade "fiasko" (SVD 8/4 2015). Lippes analys är användbar även här.

Hovden och Rafoss ger en spännande inblick i hur organiseringen av idrotterna handboll och volleyboll kom att få

betydelse för etableringen och tillväxten i de två lagbollsspelen. Skapandet av egna kommittéer, isärhållandet som kraft för etablering, gränsdragning och identitetsformering visade sig få en avgörande inverkan på handbollens tillväxt. Även Sisfjords kapitel om satsning på flickor i snowboard uppmärksammar hur sociala grupper och symboliska resurser skapar identitet, en balans mellan förändring och vidmakthållande samt mening. Hon använder sig av Castells teoribildning kring hur sociala rörelser skapas utifrån viljan att utgå från egna premisser, och där motstånd och social målsättning finns med från start.

På två helt olika sätt belyser Horgen och Tordsson tankefigurer kring idealbilder av friluftsutövaren. Deras analyser skapar respekt för diskursers funktion, dvs. hur bakomliggande tankefigurer påverkar subjektets positionering och självreglering. Hur syns kvinnor som utövare i tidskrifter om friluftsliv? frågar sig Horgen. Varför framställs en av de få porträtterade kvinnliga utövarna som *polarprinsessan*, och varför reduceras intresset för hennes prestationer till privatliv och det intima? Tordsson fäster blicken på naturens kön och hur vissa föreställningar om maskulinitet och människans förhållningssätt till naturen uppstått och dröjer kvar. Hur framöver hantera det *imperiale* förhållningssättet, att lägga naturen under sig, att bestiga och besegra jungfrueliga toppar (Tordsson, s.287), och motpolen, den *arkaiske* grundhållningen, att sträva efter harmoni med naturen? Tordsson historiska och filosofiska återblick, spelar väl med Ekenstam kapitel om den manliga gråtens historia, och hur "gråtidealen" växlat över tid. Ekenstam hyser viss förhoppning om att gråt återigen ska kunna ses som något universellt mänskligt.

– Finns viljan hos män att se sig som kön? undrar Hovden i sin analys.

Intressanta jämförelser mellan Norge och andra länder går att göra genom antologins bidrag, både vad gäller "herrfotbollsnormen" (Ovedie Skogvang), iscensättningen av maskuliniteter i fotboll (Hognevand), könsskillnader mellan dem som på olika sätt arbetar med friluftsliv (Marcusson), kvinnogymnastik som produktion av kvinnlighet (Augestad), surfing som exklusiv social identitet (Langseth) samt Hovdens respektive Skirstads bidrag om kulturella koder, homosocial reproduktion och praxis i relation till hur kön konstrueras. – Finns viljan hos män att se sig som kön? undrar Hovden i sin analys. Först då går det att diskutera vad könsmaktsordningen (och mäns dominans) betyder för båda könens möjligheter (Hovden, s. 211). Påtagliga idrottsteman som ofta länkas till kvinnors idrottande belyses genom Fastings och Svela Sands bidrag om förebyggande av sexuell trakassering och Bratland-Sandas och von der Lippes kapitel om ätstörning. Här går det att reflektera över hur förebyggande arbete följs upp, men också varför kvinnan ses som det "första könet" när det gäller triaden kring hormoner, bentäthet och energitillgång.

Ett i mitt tycke efterlängtat perspektiv presenterar Broch i sitt kapitel om behovet av en empirisk erfarenhetsnära analys av hur kön konstrueras, där mening delas på mesonivå i det som kallas kultur – utan att dessa erfarenheter hänförs till mikro- eller makromodeller av hur samhället är konstruerat. Denna utgångspunkt synliggör hur strukturer görs affektiva i personers och grupper vardagsliv. Genom "tjocka beskrivningar kan vi analysera aktörers symboliska meningsproduktion och hur denna kommunikation är strukturerad av kulturens premisser" (Broch, s. 89, min översättning). Med hjälp av ett mesoperspektiv menar Broch att begrepp som hegemoni och diskursiv makt kan utmanas och flertydighet ges utrymme som en signifikant dimension av människans varande i världen och skärningspunkten mellan person, kultur och struktur. Läsningen lockar till mer!

Gerd von der Lippe

En avslutande kritisk randanmärkning är att antologin helt saknar ett intersektionellt perspektiv, vilket medför att det tema som är i fokus främst undersöks i ljuset av västvärldens syn på fält(en) idrott och friluftsliv. Antologin är skriven för studerande, forskare, idrottsledare och sportkommentatorer med intresse för kunskap om kropp, kön, identitet, mening och makt. Texterna bidrar till både ny kunskap och en nyansering av hur genus bryts mot kulturella och politiska processer.

Copyright © [Suzanne Lundvall](#) 2015